Expertmeeting middelengebruik als strafverzaringsgrond bij geweld

Bijeenkomst 6 april 2016, 12.30-16.00 uur
Seats2meet.com Utrecht CS

1. Inleiding

Het wetsvoorstel 'middelenonderzoek bij geweldplegers' is op dit moment aanhangig bij de Eerste Kamer.
In verband met het ontwerp-Besluit, wordt de expertgroep gevraagd nogmaals bijeen te komen om te discussiëren over de toepassing van de grenswaarden voor alcohol en/of drugs bij geweldsdelicten anders dan tegen personen.

Deelnemers expertmeeting:

Drs. W. Best, Inspectie voor de Gezondheidszorg
Mw. mr. drs. C.C.M. van Deudekom, Ministerie van VenJ,
Dir Wetgeving en Juridische Zaken
Mw. drs. I.L. van Erpecum, Ministerie van VenJ, DG Straffen en Beschermen
Mw drs. N.E. van Hasselt, Trimbos-instituut
Prof. R. Knibbe, Universiteit van Maastricht
Prof. dr. A.J.M. Loonen, Universiteit van Groningen
Prof. Dr. J. Ramaekers, Universiteit van Maastricht
Mw. Dr. B.E. Smink, Nederlands Forensisch Instituut
Prof. Dr. R.J. Verkes, Radboud Universiteit Nijmegen
Mw. Dr. M.J. Vincenten, Nederlands Forensisch Instituut

2. Vraagstelling

1. Is met het bepalen van de grenswaarden uitgegaan van alle geweldsmisdrijven die in artikel 2 van het ontwerp-Besluit middelenonderzoek bij geweldplegers zijn opgenomen?
   Dat wil zeggen ook met de hierna volgende misdrijven die niet behoren tot de in het spraakgebruik gangbare geweldsmisdrijven:
   - geweld tegen goederen
   - wapenbezit
   - een aantal zedenmisdrijven
   - opruiing
   - intimidatie
   - stalking
   - het toedienen of verkopen van bedwelmende drank aan iemand die in kennelijke staat van dronkenschap verkeert met zwaar lichamelijk letsel of de dood als gevolg
   - het door schuld veroorzaken van de dood van een ander (n.a.v. amendement)
   - het door schuld veroorzaken van zwaar lichamelijk letsel bij een ander (n.a.v. amendement)

2. Zo nee, gegeven het feit dat iemand is aangehouden wegens geweldpleging anders dan tegen personen, bij welke stoffen (alcohol, cocaïne, amfetamine, methamfetamine en/of andere drugs) is dan voldoende aangetoond dat ze een geweldsdrempel verlagend en/of geweldsintensiteit verhogend effect kunnen hebben gehad?

3. Welke ondergrens kan gelden voor het gebruik van de in punt 2 geïdentificeerde stoffen om aangemerkt te kunnen worden als strafverzwaringsgrond bij geweldpleging anders dan tegen personen?

4. Als er onvoldoende is aangetoond dat alcohol, cocaïne, amfetamine en methamfetamine een geweldsdrempel verlagend en/of geweldsintensiteit verhogend effect kunnen hebben gehad bij geweldpleging anders dan tegen personen, is het dan gerechtvaardigd om dezelfde ondergrenzen aan te houden als bij geweldpleging tegen personen?

3. Algemeen

Conform het advies n.a.v. de bijeenkomst van 12 december 2012 adviseert de expertgroep:

- De invoering en handhaving van deze wet vergezeld te laten gaan van een publiekscampagne om de bekendheid toe te laten nemen over de verhoging van de kans op geweld door het gebruik van middelen.
- Bij implementatie van deze wet een onderzoekstraject te starten om de effecten daarvan op termijn te kunnen evalueren.
- Aanvullend onderzoek te laten doen naar de dosisafhankelijkheid van de relatie tussen middelen en geweld, alsmede naar de mechanismen die daarbij een rol spelen, omdat deze nog niet voldoende bekend zijn.
- Een evaluatiegroep van experts in te stellen die regelmatig een evaluatie uitvoert van de lijst van stoffen en de grenswaarden.
- De strafverzwaring niet van toepassing te laten zijn als het aangetroffen middel door een daartoe bevoegd persoon is voorgeschreven.
- In de memorie van toelichting op te nemen dat personen met een ernstige psychiatrische aandoening (EPA) of psycho-organische stoornis mogelijk minder goed weerstand kunnen bieden aan bedoelde middelen en mogelijk anders op deze middelen reageren.

4. Samenvatting van de antwoorden van de expertgroep

1. Bij het bepalen van de grenswaarden tijdens de bijeenkomst van 12 december 2012 is uitgegaan van expressief geweld tegen personen en daarmee ook met de volgende geweldsmisdrijven die naderhand bij amendement zijn toegevoegd:
    a. Het door schuld veroorzaken van de dood van een ander
    b. Het door schuld veroorzaken van zwaar lichamelijk letsel bij een ander

    Over de overige geweldsmisdrijven genoemd onder vraag 1 is niet gesproken.

2. Voor alcohol is voldoende bewezen dat het drempelverlagend werkt bij vandalisme (geweld tegen goederen) en zedendelicten.

    Het wordt aannemelijk geacht dat alcohol een geweldsdrempel verlagend en/of geweldsintensiteit verhogend effect kan hebben op de overige genoemde geweldsdelicten. Echter dit is niet onderbouwd in de wetenschappelijke literatuur.
    Het wordt aannemelijk geacht dat cocaïne, amfetamine en methamfetamine een geweldsdrempel verlagend en/of geweldsintensiteit verhogend effect kunnen hebben op de overige genoemde geweldsdelicten. Echter dit is niet onderbouwd in de wetenschappelijke literatuur.

3. De expertgroep adviseert:
    - Op grond van de recente literatuurreview door het consortium van AMC, Universiteit Maastricht en Radboud Universiteit Nijmegen de eerder geadviseerde grenswaarde voor alcohol aan te scherpen. De expertgroep adviseert de waarde van 0,8 milligram alcohol per milliliter bloed als ondergrens voor het aanmerken van alcoholgebruik als strafverzwaringsgrond voor zowel geweld tegen personen als geweldpleging anders dan tegen personen.
    - Een ondergrens van 0,050 milligram per liter bloed te hanteren voor cocaïne, amfetamine en methamfetamine als drugs die in aanmerking komen voor strafverzwaring indien aangetoond na geweldpleging anders dan tegen personen en aanvullend onderzoek te laten doen om dit te onderbouwen.
    - Voor gecombineerd alcohol- en drugsgebruik geen andere waarden te hanteren dan hierboven beschreven.

4. Zie antwoord op vraag 3.

5. Verslag van de expertmeeting

5.1 Stand van zaken

Het wetsvoorstel is momenteel in behandeling bij de Eerste Kamer. Een aantal fracties heeft aanleiding gezien om nadere vragen te stellen die nog moeten worden beantwoord.
De invoering van de wet zal uitgesteld worden naar 1 oktober 2016 (beoogde invoeringsdatum was 1 juli 2016).

Er worden een aantal opmerkingen bij de schriftelijke stukken van het wetsvoorstel gemaakt:

- Anders dan de Raad van State en een aantal fracties veronderstellen, vindt tijdens de terechtzitting wel regelmatig discussie plaats over het middelengebruik van de verdachte.
- Benadrukt wordt het belang van monitoring en evaluatie van de wet.
- Aandacht wordt gevraagd voor geweldpleging onder invloed van medicijnen, die op voorschrift van een arts worden ingenomen. In deze gevallen zou de geweldpleging onder invloed niet tot strafverzwaring moeten leiden. In het bijzonder wordt gewezen op het voorschrijven van dexamfetamine bij ADHD. In de tekst van het voorgestelde artikel 55d, tweede lid staat '*Het bevel, bedoeld in het eerste lid, wordt alleen gegeven indien uit aanwijzingen blijkt dat de verdachte het geweldsmisdrijf, bedoeld in het eerste lid, onder invloed van alcohol of andere middelen als bedoeld in het vierde lid heeft gepleegd.*' Hier zou moeten staan '*(...) dat de verdachte het geweldsdelict (...) heeft gepleegd terwijl hij onder invloed was van alcohol of andere middelen (...)*'. De oorspronkelijk tekst doet vermoeden dat er een causaal verband is en dat is moeilijk aan te tonen.

5.2 Beantwoording vragen

1. *Is met het bepalen van de grenswaarden uitgegaan van alle geweldsmisdrijven die in artikel 2 van het ontwerp-Besluit middelenonderzoek bij geweldplegers zijn opgenomen?*
   Het gaat hier om de hierna volgende misdrijven die niet behoren tot de in het spraakgebruik gangbare geweldsmisdrijven:
   - *geweld tegen goederen*
   - *wapenbezit*
   - *een aantal zedenmisdrijven*
   - *opruiing*
   - *intimidatie*
   - *stalking*
   - *het toedienen of verkopen van bedwelmende drank aan iemand die in kennelijke staat van dronkenschap verkeert met zwaar lichamelijk letsel of de dood als gevolg*
   - *het door schuld veroorzaken van de dood van een ander (n.a.v. amendement)*
   - *het door schuld veroorzaken van zwaar lichamelijk letsel bij een ander (n.a.v. amendement)*

Bij de vorige bijeenkomst lag de focus op fysiek, expressief geweld tegen personen (impulsief, niet voorbereid) waaronder ook is inbegrepen het door schuld veroorzaken van de dood van een ander en het door schuld veroorzaken van zwaar lichamelijk letsel bij een ander. De expertgroep wilde zich niet uitspreken over vandalisme. Er zijn zoveel vormen van geweld, er is niet te generaliseren. Bij het bepalen van de grenswaarden is dus alleen gesproken over fysiek geweld tegen personen en over welke middelen geweldsdrempel verlagend werken.

2. Zo nee, gegeven het feit dat iemand is aangehouden wegens geweldpleging anders dan tegen personen, bij welke stoffen (alcohol, cocaïne, amfetamine, methamfetamine en/of andere drugs) is dan voldoende aangetoond dat ze een geweldsdrempel verlagend en/of geweldsintensiteit verhogend effect kunnen hebben gehad?

Per type delict zijn de volgende opmerkingen gemaakt:

- Geweld tegen goederen: voor vandalisme is voldoende wetenschappelijk onderzocht dat alcoholgebruik een geweldsdrempel verlagend effect heeft. De percentages onder invloed lopen op tot 75%.
- Bij wapenbezit wordt bedoeld dat men onder invloed eerder geneigd is om een wapen mee te nemen en te gebruiken. Dit is niet op basis van wetenschappelijk onderzoek, maar wel uit de politiepraktijk gebleken. Het gaat hier nadrukkelijk niet om de toevallige aanwezigheid van een wapen, bijvoorbeeld het geval van huiselijk geweld waarbij toevallig boven in een kluis een wapen opgeborgen is.
- Zedenmisdrijven: een relatie tussen drankgebruik en zedenmisdrijven is evident, alleen is niet bekend bij welke bloedalcohol concentraties.
- Opruiing en intimidatie: ook bij deze delicten is het geweldsdrempel verlagende effect van alcohol voldoende wetenschappelijk onderzocht. Bij opruiing moet de context wel meegewogen worden. In het geval van een toespraak door een vakbondsleider is opruiing onder invloed niet aan de orde.
- Stalking: dit delict is meestal chronisch en niet impulsief. Gebruik van alcohol kan angst onderdrukken en ontremmend werken waardoor het stalken makkelijker wordt.
- Bij het toedienen of verkopen van bedwelmende drank aan iemand die in kennelijke staat van dronkenschap verkeert, speelt vooral een rol dat gebruik van alcohol in sociaal opzicht geweldsdrempel verlagend werkt. Denk aan een groep waarin iemand dronken wordt gevoerd.
- Voor cocaïne, amfetamine en methamfetamine is een parallel te trekken met alcohol. Geconcludeerd wordt dat een relatie tussen alcohol en vandalisme en zedendelicten aangetoond is.

Conclusie

Het wordt aannemelijk geacht dat alcohol een geweldsdrempel verlagend en/of geweldsintensiteit verhogend effect kan hebben op de onder 1 genoemde geweldsdelicten. Ook wordt het aannemelijk geacht dat cocaïne, amfetamine en methamfetamine een geweldsdrempel verlagend en/of geweldsintensiteit verhogend effect kunnen hebben op die geweldsdelicten. Echter dit is niet onderbouwd in de wetenschappelijke literatuur.

3. *Welke ondergrens kan gelden voor het gebruik van de in punt 2 geïdentificeerde stoffen om aangemerkt te kunnen worden als strafverzwaringsgrond bij geweldpleging anders dan tegen personen?*

Alcohol
Uit recent literatuuronderzoek door het consortium van AMC, Universiteit Maastricht en Radboud Universiteit Nijmegen blijkt dat de grens waarbij alcohol geweldsdrempel verlagend werkt bij geweld tegen personen ligt op 0,8 mg/ml. Voorgesteld wordt om in de regelgeving uit te gaan van deze grenswaarde en niet van de tijdens de bijeenkomst op 12 december 2012 voorgestelde grenswaarde van 1,0 mg/ml.

De voorgestelde grenswaarde van 0,8 mg/ml wordt ook geschikt bevonden voor personen die onder invloed van alcohol de onder 1 genoemde geweldsdelicten begaan, ook al kan dat niet aan de hand van literatuur- en praktijkstudies onderbouwd worden.

Drugs
De voorgestelde grenswaarde van 0,050 milligram per liter bloed wordt ook geschikt bevonden voor personen die onder invloed van cocaïne, amfetamine of methamfetamine de onder 1 genoemde geweldsdelicten begaan, ook al kan dat niet aan de hand van literatuur- en praktijkstudies onderbouwd worden. Gesteld wordt dat wanneer cocaïne, amfetamine en methamfetamine aanwezig zijn in bloed, er een farmacologisch effect te verwachten is. Het gebruik van de middelen moet qua innametijdstip wel in relatie zijn tot het moment van het delict om een farmacologisch mechanisme aannemelijk te maken.

Conclusie
Het doortrekken van de grenswaarden die gesteld zijn bij geweld tegen personen naar geweld anders dan tegen personen is hypothetisch. Voorstel is om de grenswaarden gelijk te houden voor alle vormen van geweld, echter dit is niet *evidence based.*

4. *Als er onvoldoende is aangetoond dat alcohol, cocaïne, amfetamine en methamfetamine een geweldsdrempel verlagen en/of geweldsintensiteit verhogend effect kunnen hebben gehad bij geweldpleging anders dan tegen personen, is het dan gerechtvaardigd om dezelfde ondergrenzen aan te houden als bij geweldpleging tegen personen?*

Zie antwoord vraag 3.